

SZKOŁA ZARZĄDZANIA JERZEGO KURNALA

DOI: 10.33141/po.2021.4.01

Przegląd Organizacji, Nr 4(975), 2021, s. 3-12

www.przegladorganizacji.pl

Zbigniew Dworzecki
Maria Romanowska

© Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Wprowadzenie

Lata 60. XX w. to otwarcie się polskiej nauki organizacji i zarządzania na doświadczenia praktyczne i osiągnięcia naukowe krajów rozwiniętych. Szersze otwarcie granic, pierwsze zagraniczne stypendia naukowe i wizyty zagranicznych profesorów stały się bodźcem do przyspieszonego odrobienia zaległości, jaka dzieliła teorię i praktykę zarządzania uprawianą w Polsce i na Zachodzie. W tym okresie na polskich uczelniach ekonomicznych, politechnikach i w Polskiej Akademii Nauk powstawały katedry, zakłady i pracownie specjalizujące się w problematyce zarządzania. Nowe jednostki miały różne rodowody, specjalizowały się w innych obszarach zarządzania, ale każda z nich starała włączyć się w światowy nurt nauki organizacji i zarządzania i przenieść nowe rozwiązania naukowe do polskiej dydaktyki i praktyki zarządzania.

Jednym z pierwszych znaczących ośrodków rozwijających nauki o zarządzaniu w Polsce była Katedra Teorii Organizacji i Zarządzania utworzona w 1965 roku w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie (SGPiS, obecnie Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, SGH) przez Jerzego Kurnala. Katedra ta funkcjonowała pod kierownictwem Profesora zaledwie 13 lat, ale wykształciła ważną szkołę naukową, która przyczyniła się do stworzenia polskiego środowiska nauki organizacji i zarządzania, rozwoju jej potencjału naukowego i kadrowego. W artykule pokazemy genezę i rozwój szkoły zarządzania Jerzego Kurnala, jej uczestników, profil badawczy, najważniejsze osiągnięcia publikacyjne oraz wpływ tych badań na obecny stan dyscypliny. Niniejsze opracowanie nawiązuje do zainicjowanego przez Główną Radę Naukową TNOiK (Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa) projektu „Środowisko naukowe. Mistrzowie, współpracownicy, uczniowie. Przeszłość, terażniejszość, przyszłość” (Bojar, Głodziński, 2021, s. 3–11).

Artykuł składa się z trzech zasadniczych części. Pierwsza przedstawia rys biograficzny działalności Jerzego Kurnala. W drugiej części opisano trzon zespołu Jerzego Kurnala, wskazując przede wszystkim na jego dokonania organizacyjne. Następnie zdefiniowano tematykę badań naukowych Jerzego Kurnala oraz członków jego zespołu. Wskazano na najważniejsze osiągnięcia o charakterze teoretycznym i praktycznym. Prezentowany materiał jest rezultatem badań historycznych, w ramach których przeprowadzono liczne wywiady z członkami zespołu Jerzego Kurnala, dokonano analizy literatury przedmiotu, w tym materiałów archiwalnych SGH.

Jerzy Kurnal – rys historyczny twórcy szkoły naukowej

Jerzy Kurnal urodził się 20 sierpnia 1924 r. w Rzeszowie w rodzinie lokalnego przedsiębiorcy. W rodzinnym mieście ukończył szkołę powszechną i Gimnazjum Ojców Pijarów, do liceum humanistycznego uczęszczał w strukturach podziemnych w czasie okupacji. Zdał maturę w 1945 r. i został przyjęty na studia w oddziale Szkoły Głównej Handlowej w Łodzi. Będąc na III roku studiów, został asystentem w Katedrze Ekonomii Politycznej kierowanej przez prof. dra Aleksiego Wakara i pod jego kierunkiem rozpoczął pracę naukową. Po ukończeniu studiów przeniósł się do Warszawy i został zatrudniony w Szkole Głównej Planowania i Statystyki na stanowisku starszego asystenta w Katedrze Ekonomiki Obrotu Towarowego, kierowanej przez prof. dra Leona Koźmińskiego. Pracował w niej przez prawie 11 lat. W latach 1952–1955 odbył studia kandydackie, w 1951 roku został mianowany adiunktem, a rok później ukończył pracę doktorską nt. „Analiza rynku w gospodarce socjalistycznej” napisaną pod kierunkiem Leona Koźmińskiego. Na skutek zmiany przepisów o stopniach i tytułach naukowych nie mógł wówczas zakończyć studiów doktorskich. W 1954 roku został mianowany zastępcą profesora, a w rok później, po zdaniu wymaganych egzaminów z filozofii marksistowskiej i ekonomii politycznej socjalizmu i po publicznej obronie rozprawy na Wydziale Handlu SGPiS, uzyskał stopień kandydata nauk ekonomicznych, przemianowany w kilka lat później w stopień doktora. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że ani Jerzy Kurnal, ani jego mentor i kierownik Katedry Leon Koźmiński nie byli członkami partii, co było w tym czasie rzadkością w tak upolitycznionej uczelni, jaką była SGPiS. Na początku 1950 roku Jerzy Kurnal podjął równocześnie pracę na stanowisku kierownika działu naukowego w nowo powstałym Instytucie Handlu i Żywnienia Zbiorowego, gdzie pracował do 1962 roku.

Impulsem do rozszerzenia obszaru zainteresowań i prac badawczych były dla Jerzego Kurnala zagraniczne staże naukowe w: Wyższej Szkole Handlowej w Goeteborgu, Wyższej Szkole Handlowej w Kopenhadze, Uniwersytecie w Kolonii. Wiedza tam zdobyta oraz kontakty nawiązane z zagranicznym środowiskiem naukowym odegrały dużą rolę w krystalizowaniu się jego dalszych

zainteresowań badawczych. Jerzy Kurnal opublikował pracę habilitacyjną pt. „Usługi handlowe w polskim modelu gospodarczym” i w 1960 roku uzyskał stopień naukowy docenta. W 1961 roku otrzymał stypendium Uniwersytetu w Pittsburghu, dzięki czemu miał okazję zapoznać się z rozwojem nauk o zarządzaniu oraz dydaktyki w zakresie organizacji i zarządzania. Pobyt w USA pozwolił Mu zapoznać się z najnowszymi nurtami prac badawczych, publikacjami naukowymi i zespołami badaczy.

Po powrocie do Polski, wykorzystując zdobytą zagranicą wiedzę, Jerzy Kurnal zaczął specjalizować się w teoretycznych zagadnieniach nauki organizacji i zarządzania. Nawiązał bliską współpracę z utworzoną przez Profesora Tadeusza Kotarbińskiego Pracownią Ogólnych Problemów Organizacji Pracy PAN, przekształconą później w kierowany przez Profesora Jana Zieleniewskiego Zakład Prakseologii PAN. Jerzy Kurnal, a także jego współpracownicy regularnie uczestniczyli w seminariach prakseologicznych prowadzonych przez Profesora Tadeusza Kotarbińskiego w „Sali Okrągłego Stołu” Pałacu Staszica. Spotykał się tam „kwiat nauki polskiej”, m.in. profesorowie: Klemens Szaniawski, Henryk Greniewski, Oskar Lange, Marian Mazur i wielu innych, a także goście zagraniczni, tacy jak Anatol Rapoport, James March i inni (Gasparski, 2021). Efekt tej współpracy był widoczny w badaniach i publikacjach Jerzego Kurnala. Inspiracją wczesnych prac Jerzego Kurnala były książki Tadeusza Kotarbińskiego „Traktat o dobrej robocie” i Jana Zieleniewskiego „Organizacja zespołów ludzkich”. Jerzy Kurnal podjął pracę nad zorganizowaniem w SGPiS katedry zajmującej się teoretycznymi zagadnieniami organizacji i zarządzania. W 1965 roku na Wydziale Handlu Wewnętrznego utworzono Katedrę Teorii Organizacji i Zarządzania, a na jej kierownika powołano Jerzego Kurnala. Była to jedna z pierwszych katedr zarządzania w Polsce, wcześniej podobne katedry funkcjonowały jedynie w Wyższej Szkole Ekonomicznej w Krakowie i na Uniwersytecie Łódzkim.

Jerzy Kurnal pracował w SGPiS do końca 1977 roku. Po odejściu wykładał na wielu innych uczelniach polskich i zagranicznych. W Polsce pracował m.in. na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, w filii tej uczelni w Rzeszowie, na Politechnice Rzeszowskiej i w ostatnich latach życia w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie. Jako *visiting professor* wykładał m.in. w St. Gallen Univeristy, Setan Hall University, New Jersey University. Jerzy Kurnal zmarł w 2010 roku w Warszawie.

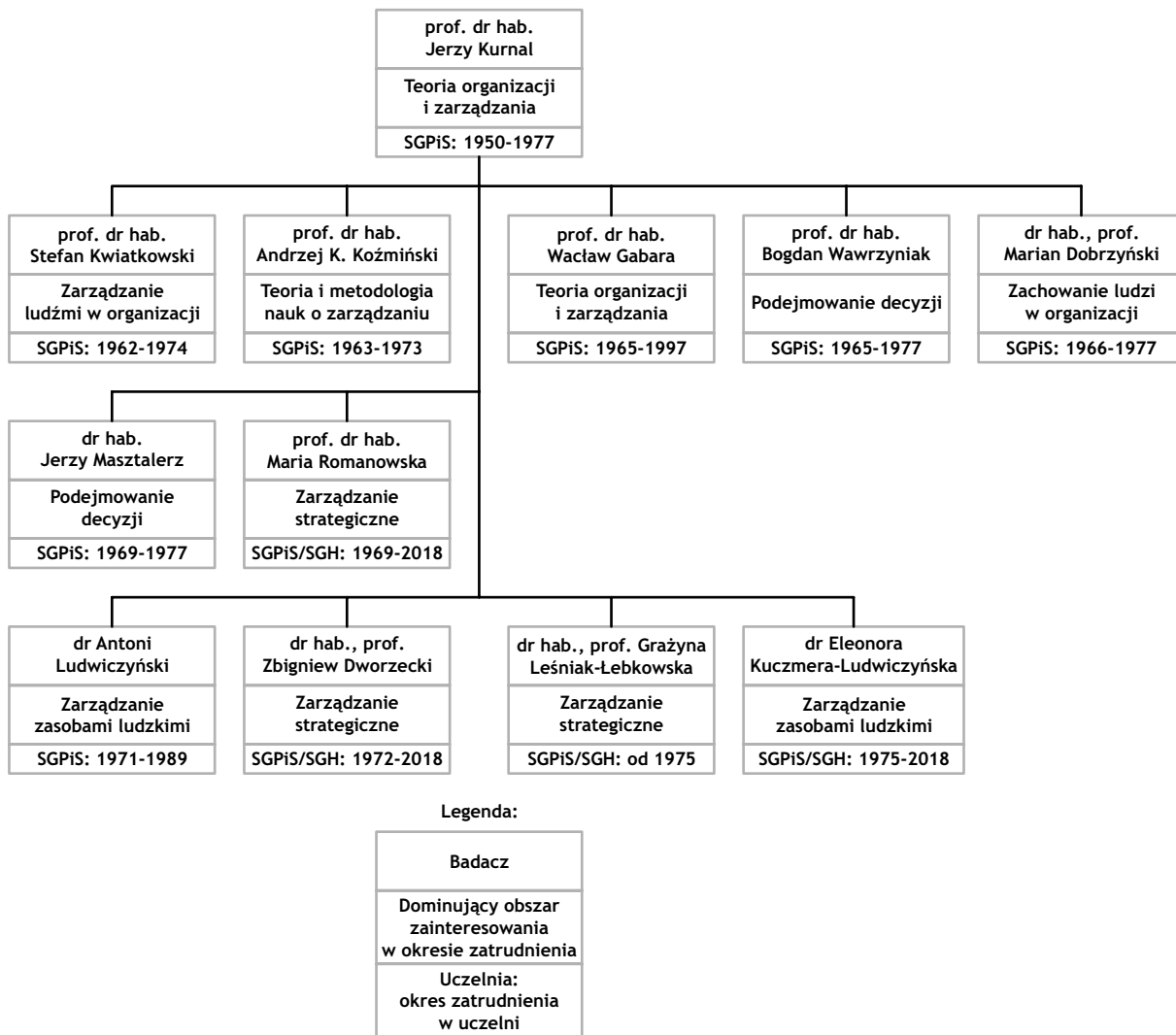
Współpracownicy i wychowankowie

Powołanie Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania można uznać za początek tworzenia się w SGPiS szkoły naukowej zarządzania rozumianej jako intelektualna wspólnota, składająca się z pracowników naukowych, których jednoczyły określone idee, zainteresowania naukowe i sposoby podejścia do badań naukowych, a przede wszystkim osoba mistrza i lidera, jakim był Jerzy Kurnal. W początkowym okresie (do 1969 roku) w Katedrze było

zatrudnionych, poza kierownikiem, czterech pracowników naukowo-dydaktycznych: Stefan Kwiatkowski, Andrzej K. Koźmiński¹, Bogdan Wawrzyniak i Marian Dobrzyński, w późniejszych latach do zespołu dołączyli: Jerzy Masztalerz, Waław Gabara, Maria Witkowska (Romanowska), Zbigniew Dworzecki, Antoni Ludwicyński, Eleonora Kuczmera i Grażyna Leśniak-Łebkowska (rys. 1). Można powiedzieć, że osoby przyjęte do pracy przez Jerzego Kurnala stanowiły rdzeń zespołu tworzący wraz ze swoim Mistrzem podstawy „kurnalowskiej” szkoły zarządzania.

Dużo liczniejszy był tzw. krąg zewnętrzny Katedry, czyli doktoranci Profesora (był promotorem 23 doktoratów) i innych samodzielnych pracowników Katedry, pracownicy naukowcy z SGPiS, naukowcy z Polskiej Akademii Nauk i z różnych ośrodków naukowych w Polsce i zagranicą, przedstawiciele organizacji współpracujących z Katedrą. Do osób współpracujących z Jerzym Kurnalem w czasie Jego pracy w SGPiS należeli m.in. profesorowie: Tadeusz Pszczołowski, Jan Zieleniewski, Stanisław Kowalewski, Salomea Kowalewska, Witold Kieżun, Kazimierz Doktor, Witold Jerzębowski, Wiktor Askanas, Mariusz Bratnicki, Kazimierz Śliwa, Andrzej M. Zawiślak. Biskie kontakty Katedra Teorii Organizacji i Zarządzania utrzymywała z zespołami Zakładu Prakseologii PAN, z Zakładem Nauk Zarządzania PAN oraz z katedrami zarządzania z innych ośrodków akademickich, w szczególności z zespołami Józefa Boronia z Poznania, Marcina Bielskiego z Łodzi, Alfreda Czermińskiego z Gdańska, Jerzego Trzcienieckiego z Krakowa, Bera Hausa z Wrocławia i Zbigniewa Szelocha z Lublina. Jerzy Kurnal i jego zespół utrzymywali też kontakty naukowe z kilkoma ośrodkami zagranicznymi, m.in. z Uniwersytetem w Goeteborgu i z International Institute of Management w Berlinie Zachodnim.

Zarówno Jerzy Kurnal, jak i jego współpracownicy wykazywali się dużą aktywnością we wspieraniu instytucji i środowiska nauk o zarządzaniu w Polsce. Aktywną działalność w Komitecie Nauk Organizacji i Zarządzania Polskiej Akademii Nauk prowadził Andrzej K. Koźmiński, od wielu lat jest członkiem korespondentem Polskiej Akademii Nauk. Bogdan Wawrzyniak przez wiele lat był członkiem, a przez jedną kadencję przewodniczącym prezydium Komitetu, członkami byli też Stefan Kwiatkowski, Maria Romanowska i Zbigniew Dworzecki. Duże znaczenie dla rozwoju polskiego środowiska nauki organizacji i zarządzania miała działalność członków zespołu Jerzego Kurnala w zakresie kształcenia kadr naukowych. Pracownicy zespołu i ich uczniowie wypromowali ponad 100 doktorów, napisali setki recenzji i opinii dotyczących awansów naukowych. Wnieśli też znaczący wkład do rozwoju czasopism naukowych reprezentujących obszar organizacji i zarządzania. Jerzy Kurnal był przez kilka lat w latach siedemdziesiątych XX w. redaktorem naczelnym kwartalnika naukowego „Problemy Organizacji”, wydawanego od 1963 roku przez Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Podobnie Stefan Kwiatkowski był przez kilka lat redaktorem naczelnym miesięcznika „Przeгляд Organizacji”, wydawanego od 1926 roku przez TNOiK (w okresie do 1949 roku przez Instytut Organizacji i Kierownictwa). Zbigniew Dworzecki przez 6 lat

Rys. 1. Zespół szkoły Jerzego Kurnala
Źródło: opracowanie własne

(2000–2005) był redaktorem naczelnym kwartalnika Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania PAN „Organizacja i Kierowanie”. Przez wiele lat członkami Komitetu Redakcyjnego tego czasopisma byli m.in. Bogdan Wawrzyniak, Maria Romanowska, Marian Dobrzyński. W latach 1977–1981 Marian Dobrzyński pełnił funkcję sekretarza redakcji tego czasopisma.

W Radach Programowych i Kolegiach Redakcyjnych wielu ważnych czasopism naukowych w obszarze nauk zarządzania znaczący udział mieli też inni współpracownicy Jerzego Kurnala: Andrzej K. Koźmiński, Antoni Ludwiczynski, Grażyna Leśniak-Lębowska. Byli oni też autorami artykułów naukowych opublikowanych w tych czasopismach.

Innym ważnym obszarem ich dużej aktywności na rzecz rozwoju nauk zarządzania związanej z publikacjami były pełnione funkcje kierownicze w seriach wydawniczych wydawnictw książkowych poświęconych zarządzaniu. Wśród tych wydawnictw i pełnionych w nich ról znalazły się m.in.: Wydawnictwo Naukowe PWN (A.K. Koźmiński, członek Komitetu Redakcyjnego serii „Przedsiębiorczość”), Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne (B. Wawrzyniak, członek Komitetu serii „Zarządzanie”),

Poltext (Z. Dworzecki, kierownictwo naukowe serii „Biblioteka Nowoczesnego Menedżera”), wiele oficyn wydawniczych uczelni akademickich.

Duże zasługi ma zespół Jerzego Kurnala dla rozwoju ważnej dla środowiska instytucji, jaką jest Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa. Stefan Kwiatkowski i Zbigniew Dworzecki byli prezesami Zarządu Głównego TNOiK, Jerzy Kurnal, Andrzej K. Koźmiński byli wiceprezesami Zarządu, a Jerzy Kurnal, Bogdan Wawrzyniak i Zbigniew Dworzecki byli prezesami Oddziału Warszawskiego TNOiK.

Zespół współpracował z wieloma podmiotami w zakresie kształcenia kadr, prowadzenia badań, wykonywania ekspertyz, szeroko rozumianego doradztwa w obszarze zarządzania, m.in. z Centralą Spółdzielni Spożywców „Społem” i innymi organizacjami sektora handlu państwowego, spółdzielczego, ze Sztabem Generalnym Wojska Polskiego, instytucjami centralnymi, ministerstwami, zrzeszeniami przedsiębiorstw.

Zespół Jerzego Kurnala dynamicznie ewoluował. Andrzej K. Koźmiński zakończył pracę w SGPiS w 1973 roku, przechodząc na Uniwersytet Warszawski, gdzie

był w gronie „ojców założycieli” Wydziału Zarządzania (głównym pomysłodawcą był profesor Jerzy Więckowski), a następnie został jego pierwszym demokratycznie wybranym w 1981 roku dziekanem, potem dyrektorem Międzynarodowego Centrum Zarządzania UW i objął kierownictwo Katedry Zarządzania. Stefan Kwiatkowski rozstał się z SGPiS w 1974 roku. Został zastępcą dyrektora Instytutu Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, a jednocześnie podjął pracę na utworzonym przez A.K. Koźmińskiego Wydziale Zarządzania UW, gdzie kierował Katedrą Przedsiębiorczości Intellektualnej.

W 1977 roku odeszli z Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania trzej samodzielni pracownicy: Bogdan Wawrzyniak, Marian Dobrzyński i Jerzy Masztalerz. Bogdan Wawrzyniak przeszedł do Instytutu Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr w Warszawie, przemianowanego później na Instytut Administracji i Zarządzania, gdzie pełnił funkcję kierownika Zakładu Zarządzania. Marian Dobrzyński przeszedł do pracy na nowo utworzonym Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie został kierownikiem Zakładu Psychologii Organizacji, a w latach 1984–1987 pełnił funkcję prodziekana. Jerzy Masztalerz po odejściu z SGPiS zatrudnił się w Głównym Urzędzie Statystycznym, współpracował też z Instytutem Organizacji i Kierowania w Warszawie. Antoni Ludwicyński po odejściu z SGH w 1989 roku pracował w Polskiej Fundacji Promocji Kadr.

Część pracowników po odejściu Jerzego Kurnala pozostała w SGPiS, przemianowanej w 1989 roku na Szkołę Główną Handlową. W 1983 roku Katedrę Teorii Organizacji i Zarządzania, kierowaną początkowo przez dziekana Wydziału Handlu Wewnętrznego prof. dra hab. Bogdana Kołodziejka, potem przez prof. Stefana Kwiatkowskiego, a potem przez prof. Wacława Gabarę, opuścili inni dawni pracownicy Jerzego Kurnala: Maria Romanowska, Zbigniew Dworzecki, Eleonora Kuczmera-Ludwicyńska, Antoni Ludwicyński i Grażyna Leśniak-Łebkowska. Przenieśli się do Katedry Zarządzania w Gospodarce kierowanej przez Urszulę Grzelońską. Po odejściu Urszuli Grzelońskiej i części pracowników do nowo utworzonej Katedry Ekonomii, kierownikiem Katedry Zarządzania w Gospodarce została Maria Romanowska, rozwijając zespół naukowo-badawczy stanowiący trzon Instytutu Zarządzania powołanego w SGH w 2013 roku. Wacław Gabara kontynuował swą karierę naukową na SGPiS, a potem SGH jako profesor i kierownik Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania w Instytucie Organizacji, Zarządzania i Prawa. Zmarł w 1997 roku.

Śledząc dalsze kariery zawodowe pracowników Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania po odejściu z SGPiS Jerzego Kurnala, można obserwować dalszy rozwój i zróżnicowanie jego szkoły. Ponad połowa wypromowanych przez Niego doktorów i wszyscy doktorzy habilitowani z Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania kontynuowali swe kariery zawodowe w instytucjach akademickich, zajmując w nich eksponowane stanowiska.

Pracownicy tworzący rdzeń zespołu Jerzego Kurnala mają bogaty życiorys i dorobek naukowy. Tworzyli i kierowali zespołami badawczymi, mają liczne grona swoich

wychowanków – studentów, doktorów i doktorów habilitowanych, i profesorów, są autorami ważnych książek i artykułów, przez uczestnictwo i wpływ na środowisko nauk o zarządzaniu, proces kształcenia kadr naukowych i wpływ na doskonalenie edukacji i praktyki zarządzania stali się kontynuatorami szkoły zarządzania Jerzego Kurnala.

Tematyka badań naukowych zespołu Jerzego Kurnala

Rozwój wiedzy z zakresu zarządzania w Polsce po II wojnie światowej do połowy lat 50. odbywał się w ramach silnie scentralizowanych i branżowych struktur gospodarczych. Dominowało spojrzenie makroekonomiczne i branżowe. Przedsiębiorstwa, głównie państwowe, miały ograniczoną autonomię i wypełniały głównie funkcje wykonawcze decyzji władz zwierzchnich, politycznych oraz gospodarczych. Profesor Janusz Beksiak nazywał je kiedyś „niby przedsiębiorstwami” lub „przedsiębiorstwami do odwołania”.

Taki model organizacji i funkcjonowania znajdował swoje odzwierciedlenie w instytucjach akademickich. W kilku państwowych uczelniach ekonomicznych kadra naukowo-dydaktyczna była zgrupowana na wydziałach i w katedrach o silnie branżowym charakterze, np. ekonomiki i organizacji produkcji, budownictwa, handlu wewnętrznego, handlu zagranicznego czy transportu. Tak było też w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie, której studentem, a w późniejszym okresie pracownikiem naukowo-dydaktycznym był Jerzy Kurnal.

Wytyczając zakres zainteresowań naukowych tworzonej przez siebie Katedry, Jerzy Kurnal starał się uciec od powszechnego wtedy w Polsce uprawiania zarządzania jako części ekonomik branżowych i rozwijać naukę o organizacji i zarządzaniu w odniesieniu do szeroko rozumianych organizacji, nie tylko przedsiębiorstw. Po swoich stażach zagranicznych dostrzegał przepaść między stanem myśli organizacyjnej i jej zastosowaniem w praktyce. Słusznie uznał, że w takiej sytuacji trzeba budować polską myśl organizacyjną od podstaw – od stworzenia bazowych podręczników i programów nauczania w zakresie zarządzania. To zamierzenie udało mu się zrealizować jeszcze w czasie pracy w Katedrze profesora Leona Koźmińskiego. Od 1964 roku w SGPiS w wyniku inicjatywy i zaangażowania Jerzego Kurnala wprowadzono obowiązkowy dla studentów wszystkich wydziałów uczelni przedmiot podstawowy „teoria organizacji i zarządzania”. Podstawa programowa była wzorowana na programach uczelni amerykańskich. Jerzy Kurnal uważał, że zespoły rozwijające nauki organizacji i zarządzania i edukację w tym zakresie nie powinny działać w katedrach zajmujących się ekonomikami branżowymi. Mimo lokalizacji nowej Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania na Wydziale Handlu Wewnętrznego Jerzy Kurnal zadbał o to, aby prowadziła ona zajęcia bez uwzględniania specyfiki branżowej Wydziałów, a także o to, aby rozwijać teorię w oparciu o najnowszy światowy dorobek nauki organizacji i zarządzania.

O roli, jaką odegrał Jerzy Kurnal w stworzeniu systemu kształcenia menedżerskiego, tak napisał profesor Józef

Boroń, twórca poznańskiej szkoły zarządzania: „Na szczególną uwagę zasługuje osobisty wkład prof. J. Kurnala w odbudowę i rozszerzenie w Polsce zasięgu wyższego kształcenia w dziedzinie organizacji i zarządzania po 1956 roku. Profesor jest jednym z głównych twórców programów nauczania, planów studiów, powołania do życia odrębnego kierunku kształcenia w dziedzinie organizacji i zarządzania (...). To On jest tym jednym z pierwszych, którzy w latach sześćdziesiątych utorowali w naszym kraju drogę do powstania i egzystencji funkcjonujących dzisiaj wydziałów, instytutów, katedr, zakładów, kierunków czy specjalności organizacja i zarządzanie” (Boroń, 1988, s. 4).

Za pierwszoplanowe zadanie Jerzy Kurnal uznał opracowania podstaw teoretycznych i metodologicznych potrzebnych do prowadzenia badań i komunikowania się badaczy. W tej pracy wsparcie i inspirację otrzymał ze strony środowiska skupionego wokół Profesora Tadeusza Kotarbińskiego prowadzącego w Polskiej Akademii Nauk Pracownię Ogólnych Problemów Organizacji Pracy. Przywiązanie do prakseologii, pogłębione potem kontaktami z profesorem Janem Zieleniewskim, kierującym Zakładem Prakseologii Polskiej Akademii Nauk, stworzyło podstawy filozoficzne i terminologiczne koncepcji organizacji i kierowania rozwijanej przez Profesora J. Kurnala. Silny wpływ na prace Kurnala i jego zespołu wywarły w tym okresie prace socjologów i współpraca z Instytutem Filozofii i Socjologii PAN.

Efektom prac nad podstawami zarządzania była książka pt. „Zarys teorii organizacji i zarządzania” (Kurnal, 1969). Książka ta miała kilka wydań, stała się powszechnie używanym w Polsce podręcznikiem, podobnie jak wydana kilka lat później książka pt. „Teoria organizacji i zarządzania” (Kurnal i in., 1979). Wytyczała ona granice nowej dyscypliny i prezentowała podstawowe definicje organizacji i zarządzania, metody badania i oceny sprawności organizacji, prezentowała światowy dorobek nauki w zakresie projektowania i funkcjonowania organizacji. Obok książek Jana Zieleniewskiego (1965; 1969) opracowanie pod redakcją Jerzego Kurnala było w latach 70. podstawową lekturą dla naukowców, doktorantów i studentów. W książce, której współautorami byli: Wiktor Askanas, Mariusz Bratnicki, Marian Dobrzyński, Wiesław Flakiewicz, Waclaw Gabara, Jerzy Kurnal i Bogdan Wawrzyniak, zostały ujęte kluczowe problemy organizacji i zarządzania: projektowanie działań zespołowych, struktury organizacyjne, kierowanie zespołami pracowniczymi, zachowanie się pracownika, polityka kadrowa, systemy informacyjne, podejmowanie decyzji kierowniczych, projektowanie zmian organizacyjnych (Kurnal i in., 1979). Ważną książką w tym nurcie i z tego okresu był podręcznik „Analiza systemowa organizacji”, która miała dwa wydania – polskie i tłumaczenie węgierskie (Koźmiński, 1974).

W nurcie badawczym tworzącym podstawy polskiej nauki organizacji i zarządzania mieszczą się też publikacje Waclawa Gabary poświęcone analizie kolejnych szkół naukowego zarządzania na świecie, w szczególności książka pt. „Nauka o organizacji i zarządzaniu. Kierunki i tendencje” (Gabara, 1981) oraz monografia pt. „Model jako instrument badania form działalności gospodarczej. Studium stosunków i zależności organizacyjnych” (Gabara, 1974).

W tworzeniu podstaw teorii i metodologii nauk organizacji i zarządzania ważną rolę odegrały badania i publikacje Andrzeja K. Koźmińskiego, które eksponowały nowoczesne podejście do badania organizacji (Koźmiński, 1974; Koźmiński, Zawislak, 1979). Były one pierwszymi publikacjami na polskim rynku pokazującym możliwości, jakie daje w badaniu i usprawnianiu organizacji podejście systemowe. Wiele prac doktorskich i publikacji zainspirowanych podejściem systemowym odciągnęło badaczy, w szczególności zajmujących się procesami informacyjno-decyzyjnymi, od tradycyjnego, sprawnościowego podejścia do organizacji.

Kolejnym tematem prac badawczych zespołu Jerzego Kurnala, które mieszczą się w nurcie budowania podstaw teoretycznych i metodologicznych nauk organizacji i zarządzania, były badania inspirowane administracyjną szkołą zarządzania, weberowską koncepcją biurokracji i głośnymi na przełomie lat 60. i 70. pracami M. Croziera o biurokracji. Plonem prac zespołu był szereg artykułów poświęconych biurokracji i biurokratyzmowi rozumianemu jako negatywne konsekwencje stosowania w praktyce modelu biurokracji, a przede wszystkim wspólna książka zespołu o sprawności i niesprawności organizacji” (Kurnal i in., 1972), będąca wynikiem oryginalnych badań dotyczących zjawiska biurokracji i biurokratyzmu, ukazała te zjawiska w ścisłym związku z procesem formalizacji struktur organizacyjnych i z przejawami sprawności i niesprawności organizacji w funkcjonowaniu tych struktur. Ważną cechą zarówno badań, jak i książki było przeciwstawienie biurokracji jako modelowego typu struktury organizacji biurokratyzmowi, czyli zespołowi odchylen od modelowych założeń struktury organizacyjnej obniżających sprawność jej funkcjonowania oraz rozpatrywanie zjawisk biurokracji i biurokratyzmu w szerokim kontekście organizacyjnym i społecznym.

Uporządkowanie, scalenie, interpretacja i upowszechnienie w publikacjach podstaw teoretycznych i metodologicznych nauk organizacji i zarządzania pozwoliło zespołowi Jerzego Kurnala podjąć badania naukowe nad konkretnymi problemami funkcjonowania organizacji i przygotować się do realizacji projektów badań empirycznych. Na początku lat 70. wykształciła się wyraźna specjalizacja zainteresowań naukowych zespołu. Proces wyodrębniania się specjalizacji naukowych Katedry z nurtu ogólnej teorii i metodologii nauk organizacji i zarządzania przedstawia rysunek 2.

W połowie lat 60. XX w zespoły naukowe, które rozwijały w Polsce myśl organizacyjną i tworzyły załazek środowiska naukowego nauk organizacji i zarządzania, opierały się w pierwszym rzędzie na dorobku czterech głównych koncepcji zarządzania organizacjami utrwalonym w piśmiennictwie i w praktyce zachodniego biznesu: koncepcji naukowego zarządzania, koncepcji zarządzania administracyjnego, koncepcji stosunków międzyludzkich i kierunku ilościowym. Przy poszukiwaniu specjalizacji wykluczono nurt badań ilościowych, ponieważ w tym czasie na SGPiS funkcjonował zespół profesora Wiesława Sadowskiego zajmujący się ilościowymi aspektami zarządzania, a w szczególności badaniami operacyjnymi.

Rys. 2. Ewolucja zainteresowań wewnątrz Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania SGPiS/SGH
Źródło: opracowanie własne

Z kolei zagadnienia naukowego zarządzania były w Polsce w obszarze zainteresowań naukowców z politechnik, którzy rozwijali dorobek Karola Adamieckiego, koncentrując się na różnych aspektach doskonalenia organizacji pracy i ergonomii. W Katedrze Jerzego Kurnala zainteresowanie problematyką naukowego zarządzania i technik organizacyjnych ograniczało się do dydaktyki. Zainteresowanie nurtem administracyjnym było krótkotrwałe i skończyło się po wydaniu dwóch książek (Kurnal i in. 1972a; Kurnal i in., 1979b).

Pierwsza specjalizacja naukowa zespołu J. Kurnala wiązała się z nurtem Human Relations, bardzo modnym i żywym w tym czasie na Zachodzie. Wybór tego obszaru badań miał związek z wykształceniem i zainteresowaniami pierwszych pracowników Katedry – Jerzy Kurnal w czasie staży w USA i Szwecji pogłębiał wiedzę w tym zakresie i zafascynowany był koncepcją integracji, Andrzej K. Koźmiński był absolwentem studiów socjologicznych, Marian Dobrzyński – studiów psychologicznych, Stefan Kwiatkowski od początku swojej pracy interesował się problemami kierowania ludźmi. W pewnym sensie był to też powrót do tradycji Uczelni – przed wojną w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie działała katedra kierowana przez profesora Jana Dmochowskiego, a po jego śmierci w 1928 r. przez profesora Aleksandra Rotherta, która specjalizowała się w problematyce organizacji przemysłu i motywacji.

Początkowo głównym obszarem zainteresowań badawczych zespołu J. Kurnala były zagadnienia integracji pracowniczej i zarządzania przez integrację. Profesor był promotorem i twórcą szeregu koncepcji nawiązujących do amerykańskiej szkoły Human Relations, kładł nacisk na koncepcję zarządzania przez integrację, w której podstawową przesłanką był fakt istnienia w świadomości pracowników sił integrujących i dezintegrujących i na tej podstawie dobieranie technik kierowniczych. Te tezy były kontrowersyjne w stosunku do formalistycznego i mechanistycznego podejścia praktyki socjalistycznej (Kieźun, 2005). Był to oryginalny, nowatorski i, jak się później okazało, wielowątkowy, płodny obszar badań w teorii organizacji i zarządzania. Dzięki zainicjowanym przez Profesora i kontynuowanym przez Jego pracowników badaniom empirycznym nie tylko dopracowano i wzbogacono koncepcję integracji i dezintegracji pracowniczej, ale także rozwinęto koncepcję zarządzania przez integrację.

Do dzisiaj uważa się te prace i publikacje za istotne osiągnięcie badawcze w polskiej teorii organizacji i zarządzania. Na procesy integracyjne w organizacji można patrzeć z różnych perspektyw: jednostek, grup pracowniczych (dzisiaj użylibyśmy terminu interesariuszy), organizacji, instytucji otoczenia. Profesor, badając te zjawiska, przyjął na początku perspektywę jednostki i grupy. Wpisał tym samym tę problematykę w szerszy kontekst zachowań organizacyjnych. Badania te zaowocowały kilkoma doktoratami i habilitacjami jego pracowników i zawartymi w nich oryginalnymi koncepcjami teoretycznymi. Znalazły one swój wyraz w serii artykułów i książkach.

Oryginalnym osiągnięciem naukowym w tym nurcie badawczym jest koncepcja produkcyjnego zachowania jednostki w zespole pracowniczym oparta na zasadzie działania formalnie konsekwentnego autorstwa Stefana Kwiatkowskiego (1967). Przyjęto w niej założenie, że pracownicy zachowują się świadomie, racjonalnie, a ich zachowania w organizacji mogą być niższe lub wyższe od poziomu formalnych oczekiwań organizacji. Stefan Kwiatkowski zbadał, jakie konsekwencje powodują takie zachowania w odniesieniu do jednostki (pracownika), grup pracowniczych i działań ze strony przełożonego lub organizacji. Ukazał złożoność motywacji pracownika. Zaproponowane przez niego spojrzenie na uczestnictwo jednostki w zespole pracowniczym jako na swoisty proces wymiany świadczeń między jednostką, zespołem a organizacją nawiązywało do teorii równowagi organizacyjnej oraz koncepcji wkładu i korzyści. Stefanowi Kwiatkowskiemu udało się ukazać ograniczenia tych koncepcji i wprowadzić do rozważań pojęcie ograniczonej racjonalności zachowań.

Kilka lat później Marian Dobrzyński przeprowadził nowatorskie badania nad zachowaniami ludzi w organizacji. Wyniki tych dociekań naukowych zwróciły uwagę na ewolucję poglądów na zachowania organizacyjne pracowników, w tym na stereotypy pracowników i ich zachowania w organizacjach biurokratycznych oraz ograniczonych (Dobrzyński, 1973). Koncepcja stereotypów pracowniczych została też wykorzystana w badaniach nad kierowaniem ludźmi w organizacjach. Zainicjował je Stefan Kwiatkowski w swej rozprawie habilitacyjnej na temat ról kierowniczych (1970). Jego oryginalna koncepcja roli organizacyjnej kierownika obejmowała bierną stronę roli, tj. zadania i typ odpowiedzialności oraz stronę aktywną

w postaci stylu kierowania. Analiza współzależności między nimi, wpływ na wybór stylu, wyróżnienie i zbadanie czynników kompetencyjnych, kulturowych i strukturalnych wyraźnie wzbogaciły wiedzę w tym obszarze. Podobną rolę spełniła książka „Kierowanie zespołem pracowniczym” napisana wspólnie przez Stefana Kwiatkowskiego i Mariana Dobrzyńskiego.

Wątek stylów kierowniczych Stefan Kwiatkowski rozwinął w kolejnych latach, podejmując współpracę na ten temat z Profesorem Witoldem Kieżunem². Wynikiem tej współpracy była m.in. ich wspólna książka „Style zarządzania. Teoria i praktyka” (Kieżun, Kwiatkowski, 1975). Warto w tym nurcie badawczym wymienić dwie inne książki: „Kierowanie działaniami zespołowymi” Jerzego Kurnala i Zbigniewa Dworzeckiego opisująca koncepcje kierowania ludźmi w różnych koncepcjach i szkołach zarządzania (Kurnal, Dworzecki, 1981) oraz „Style zarządzania” autorstwa Zbigniewa Dworzeckiego (Dworzecki, 1981). Problematyka ról kierowniczych była rozwijana w badaniach Zbigniewa Dworzeckiego. Jego rozprawa doktorska była poświęcona wymaganiom i ograniczeniom w wypełnianiu ról organizacyjnych przez kierowników średnich szczebli zarządzania. Prezentowała nie tylko oryginalny model teoretyczny roli i jego empiryczną weryfikację, ale także ocenę ról pełnionych przez kierowników średnich szczebli zarządzania. Wcześniej średni szczebel zarządzania był pomijany w badaniach nad zarządzaniem organizacjami, uwagę skupiano głównie na najwyższym szczeblu kierowniczym.

Zachowania organizacyjne pracowników, role kierownicze, style kierowania zwróciły uwagę badaczy Katedry Teorii Organizacji i Zarządzania na kwestie polityki kadrowej (personalnej) w organizacji i na problem kształtowania kadr kierowniczych. Badania w tym zakresie prowadził najpierw Marian Dobrzyński, potem Zbigniew Dworzecki i Antoni Ludwiczynski. Wyniki tych ciekawych badań zostały opublikowane w książkach „Kierowanie kadrami” (Dobrzyński, 1977), „Kształtowanie kadr kierowniczych wielkiej organizacji handlowej” (Dworzecki, Ludwiczynski, 1980), a także zawarte w niepublikowanej rozprawie doktorskiej Antoniego Ludwiczynskiego (1979).

Kilka lat po założeniu Katedry do prężnie rozwijających się badań z zakresu kierowania ludźmi dołączył nurt badań nad procesami informacyjno-decyzyjnymi w organizacji. Badania przeprowadzone przez Jerzego Kurnala i Jego zespół pokazały nowe spojrzenie na proces podejmowania decyzji kierowniczych, w badaniach podkreślano rolę decydenta i społeczny charakter procesu decyzyjnego (Bratnicki, 1988, s. 203). Inicjatywa podjęcia takich badań wyszła od Bogdana Wawrzyniaka, który przygotowywał rozprawę habilitacyjną na temat decyzji kierowniczych, i Jerzego Masztalerza zainteresowanego problematyką informacyjnej podstawy decyzji. W latach 60. XX w. na Zachodzie rozwinął się psychosocjologiczny nurt badań nad procesami decyzyjnymi koncentrujący się na analizie przebiegu procesu decyzyjnego, zachowaniu uczestników i badaniu uwarunkowań jego racjonalności. W tym nurcie dobrze odnalazł się zespół pracowników Katedry, do badań

włączeni zostali nowi pracownicy: Maria Romanowska, Eleonora Kuczmera-Ludwiczynska i współpracownicy z innych ośrodków akademickich, m.in. Mariusz Bratnicki, Kazimierz Śliwa, Maria Wanat-Wrzesińska. Plonem badań było kilka doktoratów i wiele publikacji, w tym dwie popularne książki Bogdana Wawrzyniaka „Decyzje kierownicze w teorii i praktyce zarządzania” (Wawrzyniak, 1977), Bogdana Wawrzyniaka i Wiesława Flakiewicza „Zasady i metody podejmowania decyzji kierowniczych” (Wawrzyniak, Flakiewicz, 1978) oraz monografia Jerzego Masztalerza „Powiązania informacyjne handlu zagranicznego z rynkiem wewnętrznym. Studium teoretyczne” (Masztalerz, 1978).

Bogdan Wawrzyniak w połowie lat 70. XX w. prowadził pod kierunkiem Janusza Beksiaka pionierskie badania empiryczne nad zachowaniami kierowników w różnych sytuacjach decyzyjnych (1978). Obiecujące wyniki tych badań zachęciły go do podjęcia projektu dotyczącego strategicznych decyzji podejmowanych przez dyrektorów polskich przedsiębiorstw. W latach 1975–1978 zespół w składzie: Mariusz Bratnicki, Maria Drozdowicz, Zbigniew Dworzecki, Grażyna Leśniak-Łebkowska, Maria Romanowska, Kazimierz Śliwa, Maria Wanat-Wrzesińska pod kierunkiem Jerzego Kurnala i Bogdana Wawrzyniaka zrealizował duży projekt badań węzłowych zatytułowany „Mechanizmy i uwarunkowania podejmowania decyzji w złożonych sytuacjach w polskich organizacjach gospodarczych”. Pod enigmatyczną nazwą „złożone sytuacje” kryły się różne klasy trudnych decyzji, w tym decyzji strategicznych i podejmowanych w sytuacji kryzysu organizacyjnego. Nowatorstwo tych badań polegało na wykorzystaniu do szeroko zakrojonych badań jakościowych niestosowanej dotąd w Polsce metody tzw. otwartego podejścia badawczego opartego na koncepcji Glasera i Straussa, a przede wszystkim na przyjęciu założenia, że w gospodarce socjalistycznej menedżerowie mają strategie i podejmują decyzje strategiczne w oparciu nie o procedury formalne, a na podstawie przemyślanych, inteligentnych sposobów rozwiązywania problemów. Do badania determinant racjonalności decyzji wykorzystano metodę analizy pola sił Lewina zaadaptowaną do badania racjonalności decyzji przez Mariusza Bratnickiego (Romanowska, Wawrzyniak, 1979; Kurnal, Wawrzyniak, 1975; Kurnal, 1976; Gierszewska, Romanowska 1992; *Poland-Management*, 1992).

W tym czasie w związku z kryzysem naftowym na świecie wzrosło zainteresowanie badaniami nad kryzysami w przedsiębiorstwie. Wykorzystując kontakty Jerzego Kurnala z Uniwersytetem w Goeteborgu i z International Institute of Management w Berlinie Zachodnim, SGPiS podpisała umowę o współpracy z Uniwersytetem w Goeteborgu o prowadzeniu równoległych badań i wzajemnym publikowaniu ich wyników. Wydarzenia sierpniowe w 1980 r. przerwały realizację projektu, a Bogdan Wawrzyniak przeniósł się do Instytutu Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr i tam kontynuowano ten projekt w nieco zmienionym składzie. Wszystkie etapy badań nad kryzysem i ich wyniki zostały opisane w książce i artykułach (Wawrzyniak i in., 1985; *Poland Management*, 1992; Kurnal, 1976).

Badania nad procesami informacyjno-decyzyjnymi zrealizowane we wczesnych latach 70. stały się zaczątkiem dwóch ważnych tematów badawczych, w których wyspecjalizowali się pracownicy i doktoranci Katedry Jerzego Kurnala. Pierwszy temat to zarządzanie strategiczne, obecnie mający status subdyscypliny nauk o zarządzaniu – tematykę tę po rozwiązaniu zespołu kontynuowali Bogdan Wawrzyniak, Zbigniew Dworzecki, Maria Romanowska, Grażyna Leśniak-Łebkowska i liczne grono ich wychowanków. Drugi temat to zarządzanie w kryzysie najczęściej traktowane jako jeden z wiodących tematów w subdyscyplinie zarządzanie strategiczne (Romanowska i in., 1984). Problematyka ta łączona z zarządzaniem ryzykiem ma obecnie wielu kontynuatorów zarówno w naukach o zarządzaniu, jak w ekonomii.

Z badań i prac zespołu Jerzego Kurnala do dziś pozostały elementy podstaw teorii zbudowane przez połączenie dorobku amerykańskiej szkoły zarządzania z osiągnięciami szkoły prakseologicznej oraz prac i badań polskich ekonomistów, psychologów i socjologów. Dwa podstawowe nurty badawcze zespołu – zarządzanie ludźmi w organizacji oraz procesy informacyjno-decyzyjne wniosły istotny wkład do nauk o organizacji i zarządzania i znacznie poszerzyły pole badawcze dla innych przedstawicieli dyscypliny. Badania zespołu Jerzego Kurnala w tematyce zarządzania ludźmi otworzyły nowe pola badawcze zachowań ludzi w organizacji, ról organizacyjnych i kierowniczych, kierowania zespołami, w tym stylów kierowania i polityki kadrowej. W informacyjno-decyzyjnym nurcie oryginalnym zespołu osiągnięciem było poznanie determinant i mechanizmów podejmowania decyzji kierowniczych w socjalistycznych organizacjach, badanie i pomiar ich racjonalności, diagnoza kierunków racjonalizacji decyzji m.in. przez wdrożenie systemów informowania kierownictwa, a także pionierskie badania w zakresie strategii i zarządzania w sytuacjach kryzysowych. Z badań zespołu Jerzego Kurnala nad decyzjami kierowniczymi wykształciły się kolejne ważne i dziś bardzo aktualne nurty badań: zarządzanie strategiczne i zarządzanie w kryzysie.

Podsumowanie

Jerzy Kurnal kierował Katedrą Teorii Organizacji i Zarządzania w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie przez 13 lat i w tym czasie stała się ona jednym ze znaczących ośrodków naukowych rozwijających nauki o zarządzaniu w Polsce. Profesor wykreował i zintegrował wokół problemów organizacji i zarządzania licznych przedstawicieli środowiska nauki i praktyków gospodarczych. W jego zespole prowadzono nowatorskie projekty badawcze i publikowano prace wzbogacające wiedzę w obszarze nauk organizacji i zarządzania.

Ważnym dorobkiem zespołu Jerzego Kurnala był udział w kształceniu kadr naukowych przez promowanie doktorów, opiekę nad wieloma habilitacjami, aktywny udział w recenzowaniu dorobku naukowego pracowników uczelni, udział w redagowaniu i wydawaniu ważnych dla środowiska czasopism naukowych. Prawie wszyscy

wychowankowie Profesora zostali samodzielnymi pracownikami naukowymi i wychowali kolejną generację uczonych.

Znaczące było też oddziaływanie Katedry na środowisko nauki i praktyki dzięki szerokiej działalności dydaktycznej na Uczelni i poza nią, w postaci zajęć dydaktycznych dla studentów, studiów podyplomowych i doktoranckich, szerokiego i innowacyjnego zaangażowania się w procesy rozwoju kadr kierowniczych w ośrodkach resortowych, branżowych ośrodkach doskonalenia kadr, Towarzystwie Naukowym Organizacji i Kierownictwa, w przedsiębiorstwach, uczestnictwa w radach programowych czasopism i konferencji, redagowania ważnych dla dyscypliny czasopism, pełnienia ważnych funkcji kierowniczych w obszarach badań naukowych i instytucji nauki w Polsce.

Szerokie i bardzo aktywne było też zaangażowanie Jerzego Kurnala i członków jego zespołu w działalność popularyzatorską i ekspercką, a w późniejszych latach także kierowniczą w instytucjach centralnych, akademickich, społecznych, gospodarczych (członkowie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, Narodowego Centrum Nauki, założyciele, rektorzy i prorektorzy, dziekani szkół wyższych, przewodniczący i członkowie Komitetu ds. Stopni i Tytułów Naukowych, członkowie PAN oraz Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania PAN, prezesi i wiceprezesi Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, przewodniczący Rad Naukowych TNOiK, przewodniczący Rad Nadzorczych fundacji i Rad Nadzorczych spółek kapitałowych.

Przedstawione w artykule fakty świadczą o tym, że Profesor Jerzy Kurnal stworzył intelektualną wspólnotę zintegrowanego zespołu uczonych, którą jednoczyły zainteresowania naukowe i sposoby podejścia do rozwiązywania problemów badawczych. Relacje zbudowane przez Jerzego Kurnala w okresie kierowania Katedrą Teorii Organizacji i Zarządzania przetrwały próbę czasu. Są żywe do dzisiaj, o czym świadczą wspólnie prowadzone badania, organizowane konferencje naukowe, publikacje. Szkoła naukowa J. Kurnala trwa, rozwija się, choć zmienia swe oblicze, podejmując nowe wątki badawcze zgodne z zainteresowaniami kolejnej generacji pracowników naukowych zmieniających się i rozrastających się struktur. Ludzie i dorobek „kurnalowskiej szkoły zarządzania” stworzyli wraz z innymi środowiskami akademickimi polską naukę organizacji i zarządzania i do dziś są ważnymi składnikami tej dyscypliny.

dr hab. Zbigniew Dworzecki, prof. uczelni
Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie
Instytut Zarządzania i Nauk Technicznych
ORCID: 0000-0002-7536-7742
e-mail: zdworz@sgh.waw.pl

prof. dr hab. Maria Romanowska
Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie
Instytut Zarządzania i Nauk Technicznych
ORCID: 0000-0003-0465-4768
e-mail: mroman@sgh.waw.pl

Przypisy

- 1) Sprawa udziału Andrzeja K. Koźmińskiego w zespole Jerzego Kurnala jest dość skomplikowana. Oto jak ją On postrzega: „Z J. Kurnalem i jego ekipą współpracowałem od początku zatrudnienia w SGPiS, przede wszystkim uczestnicząc wraz ze S. Kwiatkowskim i M. Kamińskim w badaniach empirycznych weryfikujących jego koncepcję integracji pracowniczej, ale także w debatach teoretycznych na ten temat. Powstała z tego publikacja (Kurnal, 1965). Od 1963 roku byłem zatrudniony w Katedrze Ekonomii Politycznej A. Wakara, tam się doktoryzowałem. Do Katedry J. Kurnala zostałem przeniesiony jako docent formalnie dopiero w 1969 roku. Była to konsekwencja dość „dramatycznej” przygody z moją habilitacją. Złożyłem ją w 1967 roku (miałem 26 lat), uzyskałem 4 pozytywne recenzje. Rada Wydziału Handlu odmówiła mi jednak w głosowaniu tajnym dopuszczenia do kolokwium habilitacyjnego. Przewód habilitacyjny został przeniesiony w wyniku mojego odwołania na Wydział Socjologiczno-Ekonomiczny Uniwersytetu Łódzkiego i tam w lipcu 1968 r. odbyło się kolokwium. W SGPiS uznano, że jako bezpartyjny docent nie pasuję do Katedry Ekonomii Politycznej i przeniesiono mnie do Katedry J. Kurnala. Nie zabawiłem tam długo, bo w 1970 r. wyjechałem na stypendium Fullbrighta do Carnegie Mellon University w Pittsburghu. Po powrocie w 1972 r. podjąłem pracę w Instytucie Organizacji i Kierowania UW, będąc jednocześnie na SGPiS. Przyznając się do członkostwa w zespole J. Kurnala, bo było ono dłuższe niż formalne zatrudnienie w Katedrze Teorii Organizacji i Zarządzania”.
- 2) W. Kieżun był regularnym uczestnikiem seminarium prakseologicznego T. Kotarbińskiego, ale także seminariów naukowych J. Kurnala. Profesor J. Kurnal był recenzentem jego rozprawy habilitacyjnej.

Bibliografia

- [1] Beksiak J. (red.), (1978), *Zarządzanie przedsiębiorstwami, uczestnikami rynku dóbr konsumpcyjnych*, PWN, Warszawa t. 1 i 2 (wyd. II w 1981), t. 3 – 1983, t. 4 – 1990.
- [2] Bojar E., Głodziński E. (2021), *Doświadczenia z przeszłości kanwą do budowania przyszłości nauk o zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 2, s. 3–11.
- [3] Boroń J. (1988), *Prof. dr Jerzy Kurnal w czterdziestolecie pracy naukowej*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Vol. XXII, s. 1–6.
- [4] Bratnicki M. (1988), *Psychologiczne przesłanki podejmowania decyzji kształtujących strategię przedsiębiorstwa*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Vol. XXII, s. 203–210.
- [5] Dobrzyński M. (1973), *Organizacyjne zachowanie pracownika*, PWE, Warszawa.
- [6] Dobrzyński M. (1977), *Kierowanie kadrami*, PWE, Warszawa.
- [7] Dobrzyński M., Kwiatkowski S. (1973), *Kierowanie zespołem pracowniczym*, TNOiK, Warszawa.
- [8] Dworzecki Z. (1981), *Style zarządzania*, SGPiS, Warszawa.
- [9] Dworzecki Z., Ludwiczynski A. (1980), *Kształtowanie kadr kierowniczych wielkiej organizacji handlowej*, Instytut Handlu Wewnętrzny, Warszawa.
- [10] Flakiewicz W., Wawrzyniak B. (1978), *Zasady i metody podejmowania decyzji kierowniczych*, PWE, Warszawa.
- [11] Gabara W. (1974), *Model jako instrument badania form działalności gospodarczej. Studium stosunków i zależności organizacyjnych*, SGPiS, Warszawa.
- [12] Gabara W. (1978), *Zarys kierunków w nauce organizacji i zarządzania na tle rozwoju techniki przeobrażeń społecznych*, SGPiS, Warszawa.
- [13] Gabara W. (1981), *Nauka o organizacji i zarządzaniu. Kierunki i tendencje*, PWE, Warszawa.
- [14] Gierszewska G., Romanowska M. (1992), *Remodelling Polish Enterprise*, „Scandinavian Journal of Management”, Vol. 8, No. 3, pp. 181–191.
- [15] Kieżun W. (2005), *Dzieło Jerzego Kurnala*, „MBA”, Nr 2.
- [16] Koźmiński A.K. (1974), *Analiza systemowa organizacji*, PWE, Warszawa.
- [17] Koźmiński A.K., Zawiślak A.M. (1979), *Pewność i gra. Wstęp do teorii zachowań organizacyjnych*, PWE, Warszawa.
- [18] Kurnal J. (red.), (1965), *Integracja sprzedawców sklepowych – wyniki badań nad postawami pracowniczymi w handlu warszawskim*, TNOiK, Warszawa.
- [19] Kurnal J. (red.), (1972a), *O sprawności i niesprawności organizacji. Szkice o biurokracji i biurokratyzmie*, PWE, Warszawa.
- [20] Kurnal J. (red.), (1972b), *Twórcy naukowych podstaw organizacji*, PWE, Warszawa.
- [21] Kurnal J. (red.), (1979), *Teoria organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa.
- [22] Kurnal J. (1969), *Zarys teorii organizacji i zarządzania*, PWE, Warszawa.
- [23] Kurnal J. (1976), *Decision Making in Difficult Decision Situations, Some Methodological Problems*, International Institute of Management, Berlin.
- [24] Kurnal J., Dworzecki Z. (1975), *Kierowanie działaniami zespołowymi*, SGPiS, Warszawa.
- [25] Kurnal J., Wawrzyniak B. (1975), *Problem trudnych sytuacji decyzyjnych*, IFGN-SGPiS, Warszawa.
- [26] Kwiatkowski S. (1967), *Produkcyjne zachowanie jednostki w zespole pracowniczym*, PWE, Warszawa.
- [27] Kwiatkowski S. (1970), *Organizacyjna rola kierownika – studium stylów zarządzania*, SGPiS, Warszawa.
- [28] Ludwiczynski A. (1979), *Analiza systemowa doskonalenia kadry kierowniczej wielkiej organizacji gospodarczej*, SGPiS, Warszawa (niepublikowana rozprawa doktorska).
- [29] Masztalerz J. (1978), *Powiązania informacyjne handlu zagranicznego z rynkiem wewnętrznym. Studium teoretyczne*, SGPiS, Warszawa.
- [30] *Poland Management in an Economy in Transition* (1992), Guest editor B. Wawrzyniak, „Scandinavian Journal of Management”, Vol. 6, No. 3.
- [31] Romanowska M. (red.), (1984), *Kryzys a reforma gospodarcza*, Prace i Materiały, SGPiS, Warszawa.
- [32] Romanowska M., Wawrzyniak B. (1979), *Podejmowanie decyzji kierowniczych w trudnych sytuacjach*, „Organizacja i Kierowanie”, Nr 1–2, s. 19–62.
- [33] Wawrzyniak B. (red.), (1985), *Zarządzanie w kryzysie. Koncepcje, badania, propozycje*, PWE, Warszawa.

- [34] Wawrzyniak B. (1977), *Decyzje kierownicze w teorii i praktyce zarządzania*, PWE, Warszawa.
- [35] Zieleniewski J. (1965), *Organizacja zespołów ludzkich. Wstęp do teorii organizacji i kierowania*, PWN, Warszawa.
- [36] Zieleniewski J. (1969), *Organizacja i zarządzanie*, PWN, Warszawa.

Management School of Jerzy Kurnal

Summary

In the 1960s, the Polish school of organisation and management sciences began to develop, largely drawing inspiration from the achievements of American science, but also using the legacy of the pre-war and modern Polish science.

One of the first circles in which the contemporary theory of organisation and management was developed was the team of the Department of Organisation and Management Theory at the Central School of Planning and Statistics (SGPiS), founded in 1965 and headed by Professor Jerzy

Kurnal. The paper describes the history and crucial theoretical and practical contributions of Jerzy Kurnal and his team, who enriched the basis of the theory and methodology of management sciences with their own innovative research and publications and developed two important trends of this science: people management in organisation and information and decision-making processes.

At SGPiS they created modern curricula for the subject of „Theory of Organisation and Management”, as well as the core curriculum and textbooks for training management staff.

Jerzy Kurnal created his own school of management – a team of researchers and educators who contributed significantly to the development of science, improvement of management practice, development of the community and the identity of this discipline.

Keywords

Jerzy Kurnal Management School, co-worker, contribution to the development of management science
